

„Úgy hívogatlak a barbár zsvajban”
(Tóth Árpád: A tympanon istennőjéhez)

2017. május, VIII. évfolyam 1-2. szám
Megjelenik évente négyszer

„Emlékezni annyi, mint kíméletesen felejteni”

Az emlékezésnek számtalan formája van. Csak néhány példa a sok lehetőség közül: ha valakitől megörzünk egy kedves tárgyat, ha készítünk róla egy rajzot, ha fényképeket nézegetünk egy vele eltöltött napról. Ilyenkor az illető minden egyes alkalommal életre kel emlékezetünkben.

A *Studia Litteraria* legújabb lapszáma intézetünk egykori oktatójának, Borbély Szilárdnak állít emléket, akinek életműve három évvel ezelőtt sajnos tragikusan korán zárult le. Ez a gesztus is az emlékezés egyik formája.

A kötet bemutatására a Debreceni Irodalmi Napok keretein belül került sor. A nagy érdeklődés miatt a meghirdetett helyszín-nél nagyobb előadótermet kellett igénybe venniük a szervezőknek.

Debreceni Attila köszöntőjében felvázolta azt a roppant nehéz helyzetet, mellyel a kötet alkotóinak szembe kellett néznie. Vajon megvan-e a kellő időbeli távlat ahhoz, hogy egy személyes, érzelmetől mentes, szakszerű lapszámot lehessen létrehozni Borbély Szilárd pályájáról? El tudnak-e vonatkoztatni a szerzők, a szerkesztők és a lap további munkatársai attól, hogy egy nemrégiben elvesztett kollégáról, barátról kell írniuk, az ő műveit kell értelmezniük? Habár néhányan úgy gondolták, hogy ennek még nem érkezett el az ideje, a többség igent mondott, és nagy erővel vetette bele magát a munkába.

A köszöntő után Szirák Péter, a Kommunikáció- és

Médiatudományi Tanszék vezetője – a fenti címben idézett mondatból kiindulva – rövid visszaemlékezésben mutatta be Borbély Szilárd munkásságát, az 1988-as Adatok című verseskötettől a 2013-ban megjelent, áttörő sikert arató Nincstelenekig. Kiemelte, hogy Szilárd esetében meghatározó volt a tudós és a szépíró habitusának szétválaszthatatlansága. Ez az emlékére szerkesztett kötetben is megmutatkozik, hiszen teljesen átfogó képet kíván adni az életműről, melyben a szakmai párbeszéd és az együttgondolkodás dominál.

Ezt követően Szirák beszélgetést moderált a két szerkesztővel, Lapis Józseffel és Valastyán Tamással.

Először ők is azokat a nehézségeket emelték ki, amelyeket Debreczeni Attila említett. Eleinte Lapis is azok közé tartozott, akik úgy gondolták, még nem jött el ennek a kiadványnak az ideje, de később a szakmai számvetést személyes szembenézésként fogta fel, és azon dolgozott, hogy a „tökéletes” számot állíthassák össze Borbély Szilárdnak.

A szerkesztők hangsúlyozták azt, hogy több visszautasítást kaptak felkért szerzőktől. Ezen azonban senki nem lepődött meg, hiszen az elemzéseket végrehajtani azoknak is nehéz volt, akik végül elvégezték azt. A személyes kapcsolódás és érzelmek mellett a Borbély-szövegek megterhelő jellege is nehezítette a dolgukat.

Ez a kötet különleges erővel bír a *Studia Litteraria* lapszámai között. Feladata, hogy általa az írás meglevenedjen, és méltó, de ugyanakkor szakszerű tanúságtétel legyen egy olyan személynek, aki már nincs közöttünk, de mégis, valamilyen formában tovább él, és hatással van ránk.

Csibrány Lili

STUDIA LITTERARIA
irodalom- és kultúratudományi folyóirat
2016/1-2

Borbély Szilárd

Régi célok, új feladatok

Gratulálunk a tanszékvezetői kinevezéséhez! Mivel bővültek a kötelezettségei ezáltal? Szerette volna ezt a posztot, vagy nem számított rá?

Köszönöm szépen a gratulációt, de le kell szögezmem, hogy számomra ez feladat, nem pedig poszt. Egyáltalán nem számítottam rá, mert korábban a saját szememmel láthattam, hogy ez hatalmas felelősség. Úgy gondolom, hogy bárki is kerül ebbe a helyzetbe, elgondolkozik azon, hogy ki mindenki előzte meg. Csak a közvetlen elődeimet nézve: Hoffmann István, előtte Jakab László, és ha még korábbra megyünk, akkor ott van a mindenki által ismert Bárczi Géza is. Ezekkel a tudósokkal nehéz egy névsorban elképzelni magam. Annyira új számomra még ez a munka, hogy egyelőre a tanulás fázisában járok. Hoffmann tanár úr segít a tanszék irányításában, abban, hogy egyáltalán átlássam a feladatokat. Úgy gondolom, hogy a tanszékvezetőnek biztosítania kell azt, hogy jól szervezetten, gördülékenyen működjön a tanszék, másrészt pedig képviselnie kell a tanszéki oktatók, dolgozók és a magyar szakos hallgatók érdekeit. A saját feladatomat ennek megfelelően képelem el, de ugyancsak fontosnak tartom a demokrácia elveit, hiszen én magam is így szocializálódtam. Azt tapasztaltam, és ahhoz szoktam hozzá a korábbi tanszékvezetők időszakában is, hogy bárkinek lehet megfontolásra alkalmas véleménye, és annak a közösségünkben nyugodtan hangot is adhat.

Magyar-történelem szakon végzett, de nem tudunk arról, hogy történelmet is tanítana. Ezek szerint teljesen a magyar dominál Önnél? A magyaron belül miért épp a nyelvészet?

Igen, magyar-történelem szakot végeztem, de kevés olyan embert találnak, aki mindkét végzettségének megfelelően oktat és kutat is. Az egyik szakunkat picit mindig előnyben részesítjük, és úgy maradunk az egyetemen, hogy ennek megfelelően kutatunk és tanítunk tovább. Én történelmet soha nem oktattam. Amikor annak idején felvételiztem az egyetemre, akkor azért jelentkeztem a klasszikus magyar-történelem szakra, mert imádtam olvasni, tehát úgy gondoltam, az irodalom lesz a vezető irány. Aztán az írásbeli felvételin a történelem sikerült jobban, akkor úgy tűnt, hogy talán mégiscsak a történelem az igazi. Az egyetemi tanulmányaim megkezdése után, másodéves koromra rájöttem, hogy nem az irodalom, nem is a történelem, hanem a nyelvészet áll

igazán közel hozzám. Így besétáltam a tanszékre, és – soha nem felejttem el a helyzetet, ahogy – az ajtóban állva feltettem a kérdést Jakab tanár úrnak: „Én nyelvészeti speciálkollégiumot szeretnék hallgatni, milyen lehetőségek vannak erre?” Hoffmann tanár úr ekkoriban hirdette meg először a helynévtani szemináriumát. Oda kezdtem el járni, és ettől kezdve egyenes volt az út: nyelvészet, névtan, névtörténet és ehhez kapcsolódóan a nyelvtörténet.

Miért épp Bihar megyével foglalkozott?

Az egyetemi tanulmányaim előtt Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében éltem, egyetemistaként kerültem Debrecenbe. Amikor az ember kutatási témát választ – ehhez kiváló kiindulópont lehet egy jó szakdolgozati téma –, akkor mindig keres valami fogódzót, hogy mi az a kérdéskör, amelyhez kötődni tud. Bihar megye két oknál fogva is előtérbe került. Egyrészt mert a történeti Magyarország legnagyobb megyéje volt, s ebből következik, hogy a névanyaga igen gazdag, alaposan kutatható. Másrészt Debrecen is Hajdú-Bihar megyében található, szóval volt ebben egyfajta újonnan formálódott lokálpatriotizmus is.

Viszont elkezdtem más témával foglalkozni: a nép- és törzsnévi eredetű magyar településnevek problémakörében végzett kutatási eredményeim jelentek meg a legutóbbi két könyvemben.

Mikor publikált utoljára? Van készülöben lévő könyve?

A legutóbbi könyvem 2016-ban látott napvilágot, amely a Kárpát-medence népnévi eredetű településneveinek monografikus feldolgozása, ez tulajdonképpen az előző, 2011-es könyvem továbbgondolása. Egyelőre nincs tervben következő kiadvány, pontosabban még nem kezdtem el írni, mert még az utóbbit pihenem ki, amelynek megírása 2011 óta tartott, és egyben a habilitációs értekezésem is. Mindkét könyv a Magyar Tudományos Akadémia kétszer elnyert Bolyai János Kutatási Ösztöndíja alatt született meg. Ennek keretében vállaltam, hogy összegyűjtöm és könyv formájában megjelentetem e jelentős névadatbázist, illetve a névkorpusz nyelvészti feldolgozását is elkészítem habilitációs munkaként.

Honnan jött az ötlet ehhez a kutatási témához?

Minden, amivel eddig foglalkoztam a névtörténetben és általában a kutatásaimban, az kicsit a másik szakomhoz, a történelemhez is kötődik. A nép- és törzsnevek helynevekben történő megjelenésének vizsgálata is jelentős mértékben kapcsolódik hozzá. Annak megismerését ugyanis, hogy a honfoglaláskor hol és hogyan

telepedett le a magyarság a Kárpát-medencében, milyenek voltak a terület korabeli etnikai viszonyai, a rendelkezésünkre álló korai írott forrásokban felbukkanó helynevek nagyban segíthetik. A népnevek nem véletlenül jelennek meg a településnevekben, hiszen valamilyen módon, közvetlenül vagy közvetve, de egy nép jelenlétére utalnak. A *Kürt*, a *Tarján*, a *Megyer* és az összes többi név utalhat a törzseknek a Kárpát-medencében való megtelepülésére. Sokáig azt gondolták, hogy ahol ilyen nevek vannak, ott élhettek ezek a törzsek, de aztán világossá vált, hogy ez éppen fordítva igaz. A tulajdonnévnek az a feladata, hogy elkülönítsen, megkülönböztessen. Ha egy kiterjedtebb területen, több településen mindenütt megyerek élnek, akkor azon a vidéken *Megyer* nevű települést nincs értelme létrehozni.

Az, hogy a MTA-DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoportban főmunkatársként tevékenykedik, milyen kötelezettségekkel jár?

A kutatócsoport kiváló lehetőséget teremt arra, hogy a kutatásainkat szervezett keretben, tematikusan egymáshoz igazodva, egymást is segítve, kiegészítve végezzük. A megjelölt kutatási irányba lényegében mindenki a saját témájának vizsgálatával kapcsolódik be. Én magam is a korábban említett névtörténeti kutatásaimat folytatom, és ezeknek az eredményeit áramoltatom be a „közösbe”.

Hogyan tudja beosztani az idejét, miközben ennyi mindenben részt vesz?

Újabban egészen jól sikerül megoldanom ezt a feladatot. Úgy alakulnak a tennivalók, hogy van időm kikapcsolódásra is, de nem volt ez mindig így. A nyári szünidős tevékenységem korábban úgy nézett ki, hogy ültem a lakásban és dolgoztam. Az egyetemi szorgalmi időszakban az oktatás, a mindennapi rutinfeladatok elviszik az időt, a kutatásra ezekben a hónapokban nem sikerül annyi időt szánnom, amennyit szeretnék.

Az egyik óráján megjegyezte, hogy ön egy tipikus oroszán-jegy. Ez alatt mit értett?

Igen, valóban tipikus oroszán vagyok, bár nem tudom, hogy ezt hol népszerűsítettem. Az oroszán csillagjegy képviselőjére többek közt azt mondják, hogy öntörvényű, és amit szeretne, azt eléri, illetve rengeteg szeretet és hűség van benne. Azt gondolom, hogy ezek mind jellemzők rám. Amit ez idáig célul tűztem magam

elő, azt rengeteg munkával és szerencsével sikerült megvalósítanom. 1990-ben jöttem az egyetemre, és azóta folyamatosan itt vagyok, a hűség tehát stimmel. A célom eléréséhez, hogy az intézményben maradhassak, a komoly munka mellett szerencse is kellett, például az, hogy éppen a diplomázás évében indítsák el a karon a nyelvészeti doktori iskolát, ahová felvételt is nyertem. Az oroszlánság kérdéséhez visszakanyarodva: azt is mondják, hogy az oroszán jó vezető. Ennek a sztereotípiának is szeretnék a legjobb tudásom szerint megfelelni tanszékvezetőként.

Melyek a további céljai a kutatás és a tudományos előrelépés terén?

A tudományos előrelépés – egy bizonyos idő után legalábbis – nem feltétlenül tervszerűen működik. Ha nem is annyira előléptettségközpontúan tevékenykedik az ember, és csak a maga kis malmában őrli szorgosan a gabonáját, egyszer akkor is lesz egy tele zsákja, és azzal máris lehet kezdeni valamit. Ezután is dolgozom, ahogy eddig tettem, a kutatásaimat pedig továbbra is a történeti névtan témakörében folytatom. Ami jelenleg foglalkoztat, az egy több évtizedes elgondolás felülvizsgálatának, kiigazításának, pontosításának lehetősége. Tudni illik, a régi településneveink kapcsán létezik egy olyan, kiemelkedő nyelvészek (Kniesz, Bárczi) által megfogalmazott elképzelés, amely szerint egy régi településnév keletkezési korát meg lehet állapítani csupán az elnevezés funkcionális-szemantikai és lexikális-morfológiai felépítése alapján (a településnevek kormeghatározó értékének elve ez). A témát kutató elődeimmel szemben a vizsgálatokhoz egy olyan jelentős névkorpusz áll rendelkezésemre, amelynek segítségével lehetőségem nyílik rávilágítani, hogy ez az elgondolás mennyire tartható, vagy tartható-e még egyáltalán napjainkban is.

Ismerős idegen terek

2016. október 24. és november 14. között Kolozsváron végezhettem könyvtári kutatómunkát 18. századi halotti prédikációk, illetve ars moriendik témájában a Reformáció Emlékbizottság tudományos kutatások támogatására kiírt pályázatának segítségével. Sem a hazámtól távol töltött hetek, sem a város nem volt idegen számomra, hiszen egyrészt előző külföldi ösztöndíjam során négy hónapig éltem Bécsben, másrészt bár nem egyedül, de jártam már néhány éve Kolozsváron. Mégsem mondhatnám, hogy nem értek meglepetések.

Egyrészt meglepett a taxisofőr, akivel végigcsevegtük angolul az utat a Șoimului utcáig, „fölfedezve” többek között az idegen nyelvek elsajátításának nehézsége és a szinkronizált filmek nézése közötti összefüggést. Másrészt meglepett a szállásom is, ahol korábban nem jártam még, és amelyről kiderült, hogy a Házsongárd mögött van. A gyakorlati jelentősége ennek a ténynek a napi – akár többszöri – „hegymászás” (és a helyiek légzéstechnikájának figyelése, ők vajon miért nem fulladnak ki fölfelé menet), legtöbbször a temetőn át, mert az volt a legrövidebb út a szállás és a belváros között. Általában nem tájékozódok túl jól, így meglepett, hogy néhány nap után térkép nélkül is boldogultam a városban, képzeletbeli tájékozódási pontként természetesen a Szent Mihály-templomot választva a rövid felfedezőutakhoz. A heti rutin pár nap alatt kialakult: fotózás az akadémiai könyvtárban, olvasás, jegyzetelés az egyetemi könyvtárban, gyors ebédszünetek, egy kedves kávézó, bejáratott útvonalak a napi vásárlásokhoz, latinórák Skype-on, vasárnapi mise. Görögkatolikus vagyok, otthonosan mozogtam tehát a város ortodox és görögkatolikus templomaiban is, mégis római katolikus misére jártam – a nyelv miatt. Igyekeztem belakni a teret, a román nyelv ismeretének hiánya azonban néha

rosszulesően kívülállóvá tett. Persze nem voltam ezzel egyedül: a vasútállomáson egy románul szintén nem beszélő lány szólított meg angolul, hogy tolmácsolnék-e neki a pénztárnál, mert a pénztárosok csak románul tudnak. Leírhatatlan meglepődöttség ült ki az arcára, amikor sajnálkozva közöltem, hozzá hasonlóan én sem beszélek románul.

Közhelyes kijelentés, hogy a külföldön töltött idő általában igényel egy kis rugalmasságot, kilépést a komfortzónából. Azt hiszem, nem vizsgáztam rosszul e téren Kolozsváron sem, de van egy-két szubjektív apróság, amellyel nem tudtam három hét alatt megbarátkozni. Az egyik a furcsa, idegen ízű csapvíz. Nem tudom, jobb vagy rosszabb, mint az otthoni, de megszokhatatlan. A másik a mind az autósok, mind a gyalogosok nagyvonalú szabálykövetéséből adódó, enyhén kaotikus közlekedés, a folyton túlköléstől visszhangzó belváros.

A magyar nyelven megtapasztalható kulturális élmények közül egyet említve: úgy adódott, hogy sikerült eljutnom a Kolozsvári Állami Magyar Színház Julius Caesar-előadására. Nagy hatást tett rám a minimalista díszlettel, hófehér ruhás színészekkel színpadra állított darab, amely úgy hívhatott elő burkoltan a nézőben aktuális világpolitikai áthallásokat, hogy egy pillanatra sem távolodott el az antik cselekménytől.

Meglepően sokáig, gyakorlatilag a harmadik hét legvégéig nap-sütéses, nem túl hideg idő örvendeztetett meg, ami az akadémiai könyvtár fűtetlen olvasóterme miatt nem elhanyagolható tényező. E sorok a háromhetes tartózkodás utolsó előtti napján születnek, így jelen időben írhatom, hogy a hétvége nagy meglepetése a szakadatlan hóesés, amely némiképp átszabta az előzetes terveket, és azt a nyugtalanító kérdést is fölveti a hazautazással kapcsolatban, vajon hasonlít-e a román állami vasút a MÁV-hoz, vagyis megbénul-e a vonatközlekedés havas időben. Ha a válasz igen, a vonatkések beláthatatlansága által okozott bosszúság legalább akkora lesz, mint a szituáció ismerőssége és otthonossága.

A Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet 2016 őszi szemeszterében rendezte meg a már hagyományossá vált hallgatói hétvégét az egyetem síkfőkúti kutatóházában. A novemberi szabadszeminárium témája a detektívirodalom volt.

A kérdés körülménye heterogén módon történt. Megérkezésünket követően egy méltán elismert és híres filmet, a *Tétovált lány* svéd-dán-norvég változatát tekintettük meg. Ha szó szerint fordítjuk az eredeti címet, az a következőt jelenti: *A férfi, aki utálta a nőket*. A magyar fordítás azonban az angolt vette alapul. Ez volt az egyik szempont, amire a filmet követő műhelymunka során reflektáltunk. A film előtt a Fazakas Gergely tanár úrtól kapott instrukciók segítettek bennünket a téma megértésében és feldolgozásában. A családon belüli erőszak, a nők elnyomása, a technikai fejlődés, a beteg psziché, a tragédiák kimondásának és feldolgozásának módja mind előjöttek a filmet követő beszélgetés során, majd irodalmi példákat előhívva próbáltuk elhelyezni a krimi műfaján belül ezt a művet. Összehasonlítottuk az amerikai változattal és természetesen a könyvvel is, de emellett igyekeztünk különálló darabként is gondolkodni róla. A kötetlen beszélgetés kontextuális keretét lényegében ez adta, de rengeteg kapcsolódó regény és film is szóba került az este folyamán.

Szombaton, a reggeli elfogyasztása után meghívott vendégünk, Hudácskó Brigitta, az Angol-Amerikai Intézet oktatójának frappáns és rendkívül érdekes beszámolóját hallgathattuk meg, mely igyekezett közelebb hozni hozzánk az angol detektívirodalom alapműveit és kevésbé ismert regényeit, sorozatait. A *Hogyan ússzunk meg egy sor gyilkosságot? A detektívtörténet élvezete* című előadás Arkhimédészről egészen Sherlock Holmes-ig mutatta be a keletkezés- és

sikertörténetet, élvezeti értékükre téve a hangsúlyt.

Délben kirándulásra indultunk a híres Attila-kúthoz, mely csodás látványt nyújtott az őszi tájban, az erdő közepén, a Bükk szívében. A séta után jól esett az ebéd, melyet a ház gondnoka, Kati néni készített el kis csapatunknak.

A hivatalos program egy kerekasztal-beszélgetéssel zárult. *Bűnös Budapest, sötét Moszkva, baljós London – a kortárs bűnügyi irodalom magyar és nemzetközi trendjeiről* értekezett Hudácskó Brigitta, Turi Márton szerkesztő és kritikus, valamint Pogrányi Péter kritikus. A beszélgetést oktatónk, Balajthy Ágnes moderálta, aki egyben a hétvége szervezője is volt. Alapvetően regényekről folyt a diskurzus, de szóba kerültek a belőlük készült filmek, sorozatok is. A manapság hatalmas népszerűségnek örvendő skandináv krimik közül Camilla Läckberg munkája, *A toronyőr* volt terítéken, de beszélgetésünk tárgyát képezte Kondor Vilmos titokzatos személye és munkássága is. Márton az orosz bűnügyi irodalmon belül részletesen beszélt Borisz Akunyin *Azazel* című regényéről, Péter pedig Kolozsi László alkotásáról, *A farkas gyomrában* – mondott kritikát a kíváncsi hallgatóknak. Baráth Katalin munkássága szintén téma volt, méghozzá *A fekete zongora kapcsán*. Természetesen nem maradtak ki a klasszikusnak számító detektívregények és írók, mint Agatha Christie vagy Arthur Conan Doyle. A vita részét képezte a régi és az új bűnügyi irodalom jellemzőinek összehasonlítása is. A főleg az Egyesült Államokban nagy népszerűségnek örvendő hardboiled, vagyis „kemény krimi” kategóriáját Jo Nesbo *The snowman – A hóember* című regénye kapcsán vizsgáltuk.

A kerekasztal-beszélgetés és a hétvége befejezéseként készítettünk egy csoportképet az idei résztvevőkről. Így le is zárhattuk nyozásunk a hazai és a nemzetközi detektívirodalomban.

Fél év a Jégvarázsban

Elsőéves finnugor mesterszakos hallgatóként immár másodjára volt szerencsém ellátogatni Finnországba. Két évvel ezelőtt, alapszakosként töltöttem ott négy hetet nyári egyetemi ösztöndíjjal, de amíg idén januárban nem tapasztaltam meg a méltán híres finn telet, nem tudtam, milyen a messzi észak igazi arca. Milyen volt Finnország? Nagyon hideg és elképesztően csodálatos.

Január első napjaiban érkeztem meg Jyväskylä-be, Debrecen testvér-

városába, a -34°C -ba. Nem tagadom, az első pár nap rendesen próbára tett. Az olyan egyszerű dolgok, mint az órára vagy boltba menés is igazi harc volt a túlélésért. Főleg azért, mert a kollégiumi szobámnak is szüksége volt egy bő hétre, hogy átmelegedjenek a falai. Új értelmet nyert számomra az a bizonyos szakállas poén: „– Hogyan öltözködnek az eszkimók, hogy ne fázzanak? – Gyorsan.” Az első hónap nehézségein az se sokat segített, hogy a nap reggel 10 óra körül kezdett felkelni, és délután 2-kor már le is ment. Így a reggeli óráim gyakorlatilag vaksötétben teltek. Azonban senki ne vegye ezt panaszkodásnak. Finnország nem könnyítette meg az első hónapot, de utána minden nap javult a helyzet. Emellett persze az elszánt erasmusos diákot a -34°C sem tántorítja el a városnézéstől vagy az erdőutúrától a combközépig érő hóban. Sosem felejttem el azt a napot, amikor hirtelen 15°C -ot melegedett a hőmérséklet, és izzadt a kezem a kesztyűben a -15°C -ban. Azon pedig már csak neveltünk, amikor április közepén még megajándékozott minket az időjárás egy kis ráadás hóval. Ezeket az élményeket csak a távoli északon tudja meg tapasztalni az ember. Mielőtt azonban május végén hazajöttem, már igazi nyári időjárás volt, és belekóstolhattunk a híres yötön yö-be is, azaz abba az időszakba, amikor egyáltalán nem

megy le a nap. Soha olyan gyönyörűt és békésen nem láttam még, mint ahogy a finn nyáresti égbolt tükröződik a tükörsíma tófelszínen.

De nemcsak apró, hanem igen nagy élményekkel is gazdagodtam. Eljutottam több finnországi városba is, továbbá Szentpétervárra, Stockholmba, Tallinnba és a norvégiai Lofoten-szigetekre. Olyan helyekre, ahová mindig is vágytam, mégsem gondoltam, hogy ilyen egyszerű lesz elutazni oda. Az északi fényt is láttam a befagyott tó közepén fekvén. Megtapasztaltam, milyen örült ünneplés a finneknek a május elseje, azaz a Vappu.

Emellett olyan barátokra is leltem ebben a félévben a világ minden tájáról, akik (remélem) egy életre szólnak, és akik miatt jobban sírtam a hazaindulás előtt, mint amikor a családomtól búcsúztam januárban.

Persze rengeteget tanultam is. A külföldi barátaim miatt az angolom fejlődött napról napra, a nyelvóráknak és a finn barátoknak köszönhetően pedig a finn tudásom. A nyelvórák mellett volt szerencsém gender tanulmányokat is folytatni angol nyelven, és néha bejártam finn nyelvű muzeológiára, valamint a finneknek szóló kezdő magyar órára is, ez utóbbi minden hetemet bearanyozta.

Mind szakmailag, mind emberileg nagyon sokat fejlődtem ebben a félévben. Határozottabb elképzeléseim vannak arról, hogy ki vagyok most és mit szeretnék majd kezdeni a jövőmmel. Ezt Finnországnak, az Erasmus-ösztöndíjnak és azoknak az új embereknek köszönhetem, akiket kint ismertem meg.

Öt hónap nagyon soknak tűnt január első napjaiban, aztán úgy rohant el az idő, hogy csak azt vettem észre, amint zsebkendőt szorongatva ülök a hazafelé tartó repülőgépen. Már akkor biztos voltam benne, hogy még vissza fogok menni. Mert aki egyszer megtapasztalja Finnországot, az utána egy életre a rabja lesz.

Tóth Krisztina *Világadapter* című kötetének bemutatójára 2016. november 17-én került sor a Debreceni Irodalmi Napok keretein belül, a Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet szervezésében. A beszélgetést doktorandusz hallgatónk, Herczeg-Szép Szilvia irányította.

A Debreceni Irodalmi napok témája a siker volt, e köré a téma köré szerveződtek a programok, így Tóth Krisztina, a kortárs irodalom egyik legismertebb alakja tökéletesen beleillett ebbe a képbe. Az első kérdés arra vonatkozott, mit jelent számára a siker és hogyan éli meg azt. Krisztina először pályája kezdetéről beszélt, pontosabban arról, hogy akkoriban sokkal zártabb volt

az irodalmi kör, kevesebb volt az érdeklődő, és nem számított nagy sikerre. Az utóbbi időben azonban ezt a területet is „megfertőzték” a show-elemek, amelyekkel nehéz megbarátkozni, és ami a legfontosabb: nem szabad hagyni, hogy az írás rovására menjenek. A világgal együtt az irodalom is felgyorsult. Az írás mint munka nem nyelheti el a művészetet. Nehezen szokott hozzá a szerepléshez, hiszen alapvetően introvertált személyiségnek tartja magát, és különben sem feltétlenül a szereplés

az író feladata. Ugyanakkor számára is fontosak mind a közönség, mind a szakma visszajelzései, mert mindig érez magában egyfajta bizonytalanságot, ha valami újjal rukkol elő. Úgy gondolja, a siker az, ha egyensúlyt tud teremteni az magánéletében és a környezetében egyaránt.

Krisztina eredetileg szobrász, érdeklődik a képzőművészet iránt, ebből kifolyólag úgy véli, hogy vizuális író. Általában arra törekszik, hogy a történetekből kis metszeteket emeljen ki, ezekre fekteti a hangsúlyt, a többit az olvasó fantáziájára bízza.

A műfaji sokszínűség végigkíséri pályáját, első verseskötete 1989-ben jelent meg *Őszi kabátlobogás* címmel, ezt gyermekversek, novellák, tárcák követték. A regény sem maradhatott ki a sorból, 2013-ban megjelent *Akvárium* című műve nagy sikert aratott. Nevetve jegyezte meg: előfordult már, hogy egy versből végül próza született. Mindig valamilyen váratlan helyzetben érkezik az alapötlet, a kiforráshoz pedig több időre van szükség. Tapasztalatai alapján az olvasókhöz közelebb áll a prózai mű, mint a vers, hiszen sokkal közvetlenebb örömet élnek át olvasása közben. A szerző viszonylag kevesebb verset ír, mert a lírának hosszabb üledési időre van szüksége, lassabban kerül kiadható állapotba. Így tértünk át a *Világadapter*re, amelynek megírása közel egy évig tartott.

Az első kérdés rögtön a címre irányult, amellyel kapcsolatban több találgatás is felmerült korábban. A világadapter nem más, mint egy tárgy, amelyet magunkkal viszünk akár egy utazásra, egy „elektronikus köldöksinór”, amellyel rákapcsolódunk a világra. A kötet központi témája az időtlenség és az idő múlása. Azonban ez nem áll összefüggésben saját korának múlásával. Az idő mint alkotásra szánt intervallum és felhasználható lehetőség fontos számára. Mégsem úgy kell felfognunk az írást, mint harcot az idő ellen. Ami rövid, az az élet, az itt tartózkodás, az alkotás pedig arra jó, hogy nyomot hagyjunk és visszaintegessünk az elmúlás után.

A kötet szerkezetét tekintve a versek elhelyezkedése mélyebb struktúrát kapott. Nem az időbeliség a számottevő, hanem az egymáshoz való kapcsolódásuk. Sokak szerint azonban a kötetből kilóg egy bizonyos rész, amelyben parafrázisok is helyet kapnak. A költő szerint valóban kilóg, de mégis helye van benne. A parafrázisok írását izgalmasnak és kihívásnak tekinti, ezek által mi magunk is láthatjuk többszínűségét.

A *Világadapter* alaphangja melankolikus, mégis megcsillan benne néhol a Krisztinára olyannyira jellemző szarkasztikus humor. Ezt ő ironiának nevezi, a nézőpontváltásnak tulajdonítja, és fontosnak tartja, hogy egy író rendelkezzen vele. Hangsúlyozza, hogy műveiben nem a saját élményeit meséli el. A kiindulópont személyes ugyan, de mindegy, mi történik az íróval, egyedül az a lényeges, ahogyan megírja.

A könyvbemutató alatt számos verset is felolvasott, többek között a Párducpompát, a Futamidőt és a Hosszúalvót is. A jövőre nézve megtudhattuk, hogy készülöben van egy tíz mesét tartalmazó mesekönyv, illetve Gryllus Vilmossal közös munkájukból született meg egy kötet, amely szintén gyerekeknek szól, és a mindennapi dolgok elsajátításában ad útmutatást. Az esemény végén a résztvevők választ kaphattak kérdéseikre, és dedikálásra is sor került.

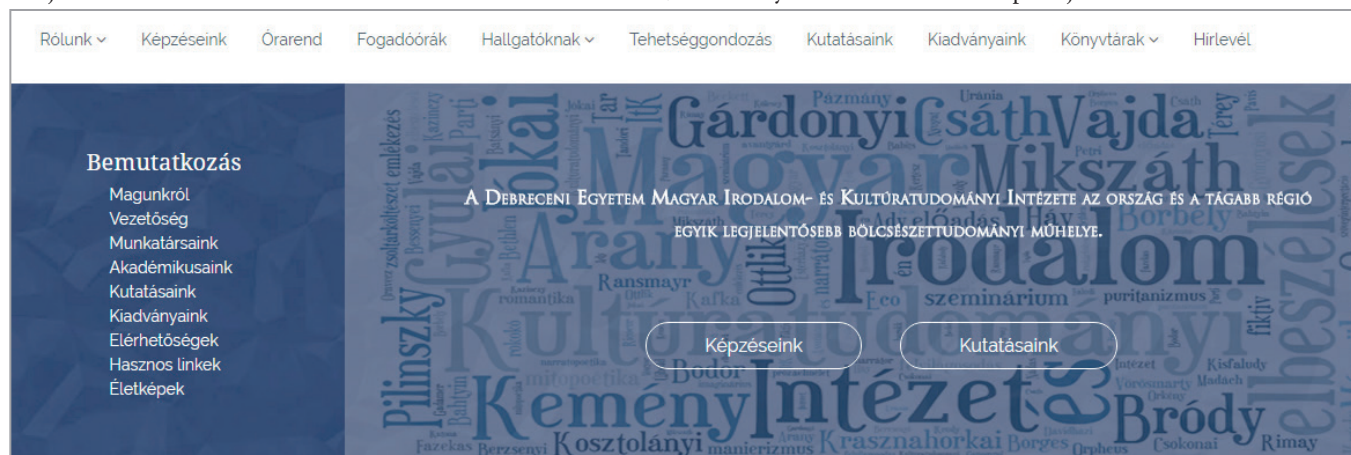
Egyetemünk Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézete olyan színvonalat hoz digitális platformok terén a BTK-n belül, mely mindenképpen szót érdemel. Nemcsak a folyamatosan frissülő, informatív Facebook-oldal (mely, tegyük hozzá, elsőként indult a Bölcsészkaron), de a megújult honlap is kiemelkedő számos tekintetben. Az előzőhöz képest modernebb, megnyerőbb dizájn, felhasználóbarát kezelhetőség és letisztultság mind hozzáadnak az oldal megjelenéséhez, ám mindemellett tartalmilag is minőségi felület áll előttünk. Amellett ugyanis, hogy az oktatáshoz szorosan kötődő hasznos anyagok, információk mind megtalálhatók, és könnyedén elérhetők, a legaktuálisabb irodalmi eseményekről is tájékoztatást kapunk a Hírek rovatban. Részletes leírást találhatunk továbbá a különböző képzésekről, az egyetemi élet legizgalmasabb jeleneteit is felvillantó képekkel kiegészítve, amelyek bármely ez irányban érdeklődő felvételizőt a magyar szakra csábíthatnak. A képzések mellett továbbá az intézet a kutatási munkák, eredmények bemutatására is nagy hangsúlyt fektet, ami nem meglepő, hiszen van mire büszkének lenni.

Jelentős újdonság egy szintén az intézethez tartozó kutatói felület, a Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport honlapja (<http://textologia.unideb.hu/>). A Textológiai Műhely akadémiai kutatócsoportként már mintegy negyven éve aktív. Célja kezdetben a Csokonai kritikai kiadás elkészítése volt,

azonban az utóbbi másfél évtizedben nagyban kiterjesztették a feladatkörüket, és a korszak egészére fókuszáló, önálló forráskiadvány-sorozatokat indítottak. A munkálatokba az évek folyamán budapesti és szegedi társtanszékek, illetve az akadémiai intézet kutatói is bevonódtak. A csapat nagy hangsúlyt fektet a digitalizálásra, így többek között nemcsak a Csokonai-kiadás elektronikus változata, de Kazinczy életműkiadása is hozzáférhető a honlapon. Ezek mellett számos más tartalom is könnyedén letölthető az oldalról, ezzel rendkívüli mértékben „korszerűsítve” és elérhetővé téve az adott korszak irodalmát.

Szintén a kutatócsoport programjának keretében jött létre a magyar nyelvújítás dokumentumait 1810-től 1830-ig felölelő kiadás Debreczeni Attila szerkesztésében, melynek szintén minden szövege elektronikusan hozzáférhető az erre létrehozott honlapon (<http://deba.unideb.hu/deba/nyelvujitas/index.php>). A 2014-ben indult kutatás eredményeként jelenleg 579 dokumentum áll rendelkezésre és mindössze pár kattintásnyira az eziránt érdeklődőktől.

Az intézet ilyen irányú, úttörő fejlesztése mintául szolgálhat ahhoz, hogy miként kommunikálhat egy intézmény a hallgatók és a kutatók felé legeredményesebben a technológia lehetőségeinek kiaknázásával, mindemellett pedig a hagyomány és a korszerűség hatékony ötvözésének is kiváló példája lehet.

IMPRESSZUM

Kiadja: Debreceni Egyetem Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet;

Magyar és Finnugor Nyelvtudományi Intézet

Felelős kiadó: Dr. S. Varga Pál, egyetemi tanár és Dr. Hoffmann István, egyetemi tanár

Felelős szerkesztő: Dr. Fazakas Gergely Tamás

Főszerkesztő és tördelés: Gyuris Adél Kinga

Szerkesztők: Csibrány Lili, Debreczeni Réka, Kovács Réka, Makra Eszter, Maracsinszku Tamara, Nagy Fruzsina,

Németh Anna, Pataki Fanni, Rozsályi Anna, Szabó Dóra Mariann, Szemán Krisztina, Ternován Barbara

Sablon: Lovas Anett Csilla, Logó: Nagy Nikolett

Fényképek: 1. és 7. old: C. Kiss Ilona

További információ, korábbi számok:

<http://irodalom.arts.unideb.hu>; <http://mnytud.arts.unideb.hu>